

Aan: Tuchtrect Banken
Melding

Human Rights in Finance.EU
Amsterdam
13 december 2023

Geacht instituut,

De stichting Human Rights in Finance.EU doet hierbij melding onder het tuchtrect van schending van de bankierseed / gedragscode. Wij zullen de melding in de navolgende pagina's nader toelichten, maar stellen ons voor de goede orde eerst voor.

Stichting Human Rights in Finance.EU (HRIF.EU)

Na een informele aanloopperiode sinds 2019 is de Stichting Human Rights in Finance.EU in augustus dit jaar formeel opgericht, vanuit de ervaringen die de oprichters hebben opgedaan in het financieel toezicht, waaronder in het bijzonder de toezichtactiviteiten richting cryptobedrijven, betaaldienstaanbieders, fintechbedrijven.

Wij ontkomen als stichting niet aan de conclusie dat de wezenlijke aandacht voor fundamentele grondrechten bij toezichthouders, regelgevers én marktpartijen onvoldoende is. Zélf indien vanuit allerlei maatschappelijke geledingen vooraf aandacht gevraagd wordt voor potentiële valkuilen en mensenrechtenschendingen wordt hieraan voorbijgegaan.

Een voorbeeld van onheuse grondrechtenschendingen vanuit de overheid is uiteraard te zien in het kindertoeslagschandaal, maar ook in de discussies rond stikstof en de uitspraken rond SyRi. Ook in het financiële toezicht is schending van grondrechten eerder norm dan uitzondering. De uitspraken van de Rechtbank Rotterdam rond het crypto-toezicht (zowel die uit april 2021 als die in oktober 2023) toont dat de Nederlandse regelgever en toezichthouders zich niet willen laten corrigeren en aanspreken op het binnen de EU kaders blijven van de vijfde anti-witwas richtlijn.

Gezien deze hardnekkigheid van de grondrechtenschendingen in het financieel toezicht is de missie van onze stichting om pro-actief (door penvoering, publiciteit, procedures en processen) op te treden tegen grondrechtinbreuken van overheid, toezichthouders en bedrijven in het economisch transactieverkeer. We willen die voorkomen, tegenhouden en terugdraaien en zorgen dat in de toekomst wél een gedegen (ex-ante) grondrechtelijke toetsing van handelwijze plaatsvindt bij alle actoren in de samenleving (zie verder bijlage 1).

Melding

Wij stellen voor de goede orde voorop: wij hebben geen enkele reden om aan de integriteit van de bestuurder te twijfelen. Het is echter een bekend gegeven dat bestuurders soms vast kunnen komen te zitten in een sunk cost fallacy die herijking van eerder beleid onbespreekbaar maakt, zelfs als die herijking omwille van rechtmatigheid en bescherming van mensenrechten zeer gewenst is.

Zo is in een evaluatie van het Wetenschappelijk Onderzoeks en Documentatiecentrum (WODC) uit december 2018 te lezen:

Daarnaast zijn er een aantal kritische observaties te maken met betrekking tot de manier waarop informatie wordt gedeeld en samenwerkingsplatformen zijn opgezet. (1) De Nederlandse samenwerkingsplatformen en ook het Nederlandse veld van actoren betrokken bij de bestrijding van terrorismefinanciering wordt gekenmerkt door korte lijnen. Hoewel dit van groot belang is voor het vertrouwen tussen de actoren en bijdraagt aan de effectiviteit van het systeem, werpt het ook vragen op hoe deze nauwe samenwerking zich verhoudt tot kritisch toezicht (voorkomen van 'group think'), objectieve verantwoording en een duidelijk inzicht wie waarvoor verantwoordelijk en aansprakelijk kan worden gehouden.

Wij onderschrijven de visie van de WODC dat meer sprake zou moeten zijn van openbare en geïnformeerde discussie over de effectiviteit, proportionaliteit en procedures die in het Nederlands landschap aan de orde zijn. De oproepen en vragen van onze stichting aan de Nederlandse Vereniging van Banken en de individuele bankbestuurders van retailbanken dienen ook in dat licht beschouwd te worden.

Ons uitgangspunt hierbij is dat in analogie met het precedent in de zaak Hamers, de bestuursvoorzitter persoonlijk eindverantwoordelijk is voor het beleid van de bank en de monitoring op rechtmatigheid ervan c.q. tekortkomingen en wetsovertredingen die ernstige schade doen aan de belangen van de klanten van de bank. Op die morele en juridische verantwoordelijkheid en zorgplicht, en de passende weging van maatschappelijke belangen, spreken wij de persoon aan.

De hierna weergegeven meldingen rond het handelen van de persoon als eindverantwoordelijke voor het beleid zijn in 3 feitencomplexen (in bijlagen 2, 3 en 4) weergegeven. De feiten zijn samengevoegd in deze totaal melding omdat ze onderdeel zijn van een (collectieve) bestuurshouding waarin maatschappelijke discussies vermeden worden in plaats van open aangegaan.

Wij wijzen erop dat in de melding rond de persoon ook zijn actieve rol als bestuurder bij de NVB, als (voormalig) deelnemer/aandeelhouder in iDeal, als licentiehouders iDeal en als vertegenwoordiger in het samenwerkingsverband Transactie Monitoring Nederland van belang zijn.

1. Crypto-werkwijze

De persoon heeft het staande beleid van de bank om illegale cryptodienstverleners niet te gedogen en illegale dienstverlening niet te ondersteunen onvoldoende persoonlijk gemonitord of doen monitoren.

1.a Wetten en regels niet nageleefd

Als gevolg hiervan heeft de bank medewerking verleend aan kenbare strafbare feiten (overtreden van artikel Wwft 23.c.3 alsmede lid 1 en 2 WED door o.a. Binance en illegale crypto-dienstverleners). De persoon heeft gedoogd dat iDeal hieraan medewerking verleende. De bank heeft, door de kennis over deze activiteiten witgewassen onder artikel 4.20 bis/b van wetboek van strafrecht en zowel particuliere als zakelijke klanten schade berokkend in strijd met de zorgplicht onder Wft 4.24.

1.b Klantbelang niet centraal

Het klantbelang voor Nederlandse klanten heeft niet centraal gestaan. Als dit wel zo was geweest, dan had de persoon als eindverantwoordelijke van de bank meer voortvarend de betalingen van/naar illegale cryptodienstverleners stilgezet, vanuit de diverse rollen die hij als eindverantwoordelijke van de bank heeft en kan inzetten.

2.FIU meldbeleid bank

De persoon heeft onvoldoende zélf gecontroleerd of de bezwaren tegen de overmatige meldingen door banken onder artikel 16 van de Wwft hout snijden of niet en het eigen bank beleid in deze ten onrechte niet laten wijzigen.

2.a Wetten en regels niet nageleefd

Door de publiek beschikbare informatie, gestuurd via NVB alsmede beschikbaar via openbare kanalen, had de bestuurder bekend kunnen zijn met de verdergaande informatiestromen die de bank richting FIU ingericht heeft, dan toegelaten onder artikel 16 van de Wwft.

Daarbij komt dat het beleid de bank, zover ons bekend, een bredere reikwijdte heeft rond meldingen dan slechts meldingen met betrekking tot witwassen en terrorismefinanciering. Deze bredere scope is niet gerechtvaardigd gezien de beperktere scope van de wet (alleen melden rond witwassen en terrorisme-financiering), maar bewust gekozen om geen risico te lopen op handhavingsboete's door DNB.

2.b Vertrouwelijkheid geschonden

Door meer informatie te verstrekken dan onder artikel 16 Wwft toegestaan is, wordt de vertrouwelijkheid van klantgegevens en klanttransacties op permanente basis geschonden.

2.c Klantbelang niet centraal

Door de continuering van het beleid van de bank, waarin zonder juridische titel gegevens worden overgedragen aan de FIU bij artikel 16 meldingen, stelt de bestuurder de klant ten onrechte niet centraal.

Het klantbelang voor Nederlandse klanten had gevergd dat de bestuurder op grond van de signalen vanuit het vakgebied, de ontvangen open brief rond dit onderwerp en de overige publiciteit een hernieuwde onafhankelijke juridische analyse zou doen rond de passendheid van de datameldingen aan de FIU opdat niet onnodig en onrechtmatig klantgegevens in een politie-database worden opgenomen.

3. Meldsystematiek in Nederland/deelname Transactie Monitoring Nederland

De bestuurder heeft in uiteenlopende rollen, de mogelijkheid om een andere koers en beleid te varen dan het doorgaan met uitvoeren van de huidige meldsystematiek rond ongebruikelijke transacties. Hiervan heeft hij kennis kunnen nemen in brieven van april 2023 (bijlage 5) en oktober 2023 (bijlage 6) alsmede in parlementaire stukken en uitzendingen van het televisie programma Radar. De bestuurlijke relevantie van de overmatige witwasmonitoring en de controversialiteit van het initiatief Transactie Monitoring Nederland kunnen hem evenmin ontgaan zijn.

3.a Klantbelang niet centraal

Bij de discussie over het, in afwijking van het advies van De Nederlandsche Bank, in stand houden van een in Europees verband afwijkende meldsystematiek en afwijkend voornemen tot gezamenlijke transactiemonitoring, heeft de bestuurder niet het belang van de klant centraal gesteld, maar het belang van de bank om geen hoge boete's te krijgen en zich te houden aan eerdere beleidsafspraken die gemaakt zijn rond gezamenlijke transactiemonitoring (als bank zélf, als bank als lid van de Nederlandse Vereniging van Banken en als bank als mede-oprichter van Transactie Monitoring Nederland).

In de kern toont zich hier bij de bestuurder dezelfde interne gerichtheid als in het beloningsdossier Hamers bij ING. De eindverantwoordelijke bankbestuurder vindt dan eerdere onderlinge beleidsafspraken belangrijker dan de maatschappelijke discussie en de juridische toelaatbaarheid van de eigen handelwijze. Doordat ingestapt wordt in een reeds eerder uitgestippeld beleidspad ervaart de bankbestuurder geen ruimte om de eigen bank en het eigen beleid ervan te doen afwijken.

3.b Heeft geen zorgvuldige afweging van belangen gemaakt

Elk beleid van een bank dient permanent herijkt te worden in het licht van relevante jurisprudentie en maatschappelijke ontwikkelingen. Te zien is dat er in 2023 tal van momenten zijn geweest waarop die herijking ter hand genomen zou kunnen worden.

Dat is echter niet het geval. De bank blijft onder verantwoordelijkheid van de bestuurder doorkoersen met een beleid van overmatige FIU meldingen, een meldsystematiek die uit de pas loopt in Europa en deelname aan een samenwerkingsverband Transactie Monitoring Nederland waarvan de verwerking straks door de Autoriteit Persoonsgegevens onrechtmatig verklaard gaat worden.

3.c Heeft zich niet open en toetsbaar opgesteld

De bestuurder verstopt zich voor deze maatschappelijke discussie en spreekt zich niet persoonlijk uit over de moreel-ethische en juridische overwegingen die relevant zijn in deze maatschappelijke discussie. Alle discussie wordt als woordvoeringslijn uitbesteed aan de Nederlandse Vereniging van Banken. Dit is onvoldoende en in strijd met de verantwoordingsplicht onder de bankierseed.

Naar aangenomen mag worden heeft de bestuurder ook ingestemd met de beleidsmatige reacties (c.q. uitblijven van eerdere reacties) van de NVB van december 2023 waarin niet ingegaan wordt op uitnodiging om rond dit gesprek een nadere toelichting/inhoudelijke discussie tussen de stichting Human Rights in Finance en bankexperts te doen houden.

3.d Heeft het vertrouwen in de banksector niet behouden

Deze laatste gedragsregel geldt voor alle drie de feitencomplexen als beschreven in deze melding, maar het meest voor de weigering om het gesprek aan te gaan rond de overmatige en onrechtmatige meldsystematiek Nederland en deelname aan Transactie Monitoring Nederland.

Overzien we de drie feitencomplexen dan is helder dat de bestuurder beleidsverantwoordelijk is voor een organisatie die in de praktijk nalaat om illegale buitenlandse dienstverleners de pas af te snijden in het banksysteem, terwijl zij daar wettelijk wel toe gehouden is. Dat schaadt zakelijke en particuliere klanten zowel in hun privacy, portemonnee als in de concurrentiepositie.

Opmerkelijk is dat op praktisch niveau deze bank door lijkt te gaan met meer informatie te verstrekken aan de FIU bij artikel 16 meldingen dan op grond van de Wwft toegestaan/voorgeschreven. Dit draagt niet bij aan het vertrouwen in de banken omdat in de kern de vertrouwelijkheid van bankgegevens en klantinformatie hiermee in het geding is.

Tenslotte steunt de bestuurder als beleidsmaker, ondanks alle publicitaire, juridische en maatschappelijke signalen rond de onrechtmatigheid en overmatigheid van het eigen beleid in de eigen beleidslijn (zowel bij de bank, als in NVB als in verband Transactie Monitoring Nederland) dat in Nederland, in afwijking van het advies van DNB doorgedaan moet worden met intensieve beoordeling en melding ongebruikelijke transacties dan Europa voorschrijft.

Herhaalde en expliciete signalen vanuit de Autoriteit Persoonsgegevens en jurisprudentie vanuit Europa doen geen wijziging brengen in de beleidsvisie van de Bank. Het betreft een visie waarvoor de bestuurder eindverantwoordelijk is en die hij in diverse overlegorganen ook ondersteunt. Dat banken zowel de visie van DNB als die van Autoriteit Persoonsgegevens terzijde leggen schaadt het vertrouwen van de klant in de banksector.

Tenslotte blijkt de bestuurder ook niet bereid tot een gesprek en dialoog met een relevante belangenorganisatie en weigert hij zich als individuele bankier op persoonlijke titel uit te spreken over dit maatschappelijk cruciale thema. Het delegeren van woordvoering c.q. het afwimpelen van relevante moreel-ethische en juridische rechtmatigheidsvragen aan de eigen belangenvereniging kan in onze ogen niet als een passende invulling van die bankierseed gezien worden.

Wij hopen dan ook dat onze melding, hoe omvangrijk ook, wél het signaal kan vormen voor nadere reflectie door de bestuurder op zijn rol als beleidsverantwoordelijke bankier in Nederland in dit beleidsdomein. Het spreekt voor zich dat we daarbij uiteraard bereid zijn tot nadere toelichting op onze melding.

Met de meeste hoogachting,

Simon Lelieveldt

Voorzitter Human Rights in Finance.EU
Digitaal gestuurd.

Bijlage 1: doelstellingen en activiteiten van Stichting Human Rights in Finance.EU

Missie: het proactief (door penvoering, publiciteit, procedures en processen) voorkomen, tegenhouden en terugdraaien van grondrechtinbreuken in het economisch transactieverkeer en toezicht daarop en het daarmee zorgen dat in de toekomst wél een gedegen (ex-ante) grondrechtelijke toetsing van handelwijze plaatsvindt bij regelgevers, toezichthouders en bedrijven die economische transacties faciliteren.

Artikel 2

1. Het doel van de stichting is: het, in het licht van de ontbrekende casu quo gebrekkige ex-ante grondrechtelijke toetsing van regelgeving en feitelijk handelen van overheid en private organisaties, pro-actief beschermen van fundamentele grondrechten van burgers en bedrijven, zoals geformuleerd in internationale en Europese verdragen, en

in het bijzonder het voorkomen van toekomstige schade die optreedt door die vormen van handelen en regelgeving waarin publieke of private actoren - in het economisch transactieverkeer met een beroep op antiwitwas-doelen, vermijden van terrorismefinanciering, financiële sanctiecontrole of zaken rond staatsveiligheid en openbare orde - formeel of feitelijk overgaan of worden verplicht tot een disproportionele inbreuk op privéleven, monitoring van bewaring en controle van privé gegevens van individuele burgers/ondernemingen, schending van de onschuldpresumptie, inbreuk op het eigendomsrecht of inbreuk op andere grondrechten.

2. De stichting heeft ook tot doel het verrichten van alle verdere handelingen, die met het hiervoor genoemde doel in de ruimste zin verband houden of daarvoor bevorderlijk kunnen zijn.

3. De stichting tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door:

- het verschaffen van informatie aan publiek, media en politieke en toezichthoudende actoren over het, ter voorkoming van onnodige schade bij burgers en bedrijven, grote belang van ex-ante toetsing aan grondrechten zoals (maar niet beperkt tot): het recht op een privé leven, vrijheid van ondernemen, onschuldpresumptie, het recht op bezit, het recht op onderwijs, zorg en een eerlijk proces;
- het verschaffen van expert informatie aan publiek, media en politieke en toezichthoudende actoren over de inhoud en werking van financiële regelgeving en data protectie-regels op nationaal, Europees en internationaal niveau en in het bijzonder hoe hierin de grondrechten in het gedrang kunnen komen;
- het door publiciteit, bewustwordings-acties en het voeren van juridische processen borgen van een gedegen ex-ante toets op proportionaliteit en gepastheid van inbreuken op deze grondrechten, opdat de bij die situatie relevante institutionele en wettelijke kaders en bescherming van grondrechten voldoende adequaat wordt vormgegeven; en
- het in het bijzonder pro-actief monitoren van de voldoende ex-ante grondrechtelijk toetsing bij nationale, Europese en internationale regelgeving nu steeds vaker te zien is dat de overheid zélf bij het opstellen van regelgeving geen passende toets op de (weging van) grondrechten meer uitvoert en de burger/bedrijven daarmee per definitie genoodzaakt worden om met processen achteraf de voorzienbare inconsistenties en grondrechtinbreuken te doen corrigeren.

Bijlage 2 Feitencomplex 1: faciliteren illegale cryptodienstverleners

Deze bank faciliteerde c.q. gedoogde in elk geval in de jaren 2020 en 2021 (en een deel van 2022) dat illegale buitenlandse crypto-dienstverleners ten nadele van Nederlandse particuliere en zakelijke klanten gelden vanuit Nederlandse klanten via iDeal konden ontvangen als onderdeel van hun illegale dienstverlening.

De bank had bekend kunnen zijn met het transactieverbod voor illegale dienstverleners aangezien dit in deWwft staat in artikel 23 en ook nog eens duidelijk op de website van [DNB werd gecommuniceerd in mei 2020](#). Uit de registers van DNB was duidelijk dat marktleider Binance (maar ook andere partijen) waren die lange tijd geen registratie hadden en opzettelijk de Nederlandse wet links lieten liggen.

Door het gebruik van iDeal was daarbij onomstreden dat de genoemde partijen diensten aanboden in Nederland (zie o.a. ECLI:NL:RVS:2018:155, r.o. 7.2 en ECLI:NL:RBDHA:2022:3820, r.o. 5.) Dit overtreden van artikel 23.c.3 kwalificeert onder de Wwft als een strafbaar feit onder artikel 1 van de Wet op de Economische Delicten (WED). Nu sprake was van opzet kwalificeert dit evenzo als misdrijf onder artikel 2 van de WED.

De bank echter faciliteerde c.q. gedoogde, in rollen als aandeelhouder, issuer/acquirer van iDeal en diverse andere interbancaire rollen, dat een transactiestroom in Nederland bleef bestaan van Nederlandse fraudegedupeerden via iDeal richting Binance en andere partijen waarlangs naar verluid vele miljoenen fraude verliepen. De bank heeft hier niet op ingegrepen terwijl Kamerstuk 34808 nr. 6, over de Wwft expliciet is en toelicht: Een instelling mag in geen geval meewerken aan een strafbaar feit.

Onomstotelijk staat vast dat op dat moment de toen geldende algemene voorwaarden van iDeal ('Rules en Regulations, versie 3.5 April 2014') zonneklaar waren over het verbod om iDeal voor illegale activiteiten te gebruiken.

- 'Voor zowel het Issuing als het Acquiring Domein geldt dat de Licentiehouders de op hun van toepassing zijnde relevante wet- en regelgeving, alsmede de regels en richtlijnen zoals door de toezichthouders - in het land waar de Instelling is gevestigd- worden voorgeschreven, dienen na te leven.'

Voor zover de bank zou stellen dat het onvermogen van iDeal om zich aan de wet en eigen regels te houden niet haar probleem was, blijft staan dat de bank kennis had van de feitelijke medewerking die via iDeal aan de illegale buitenlandse dienstverleners verrichte en de schade die dat veroorzaakte. De bank was immers vanuit hoofde van eigen klantsituatie en interbancair fraudeoverleg betalingsverkeer op de hoogte van de significante omvang en problematiek rond what's-App en QR fraude's.

De bank had de illegale transactiestroom via iDeal acuut moeten doen blokkeren in het belang van zakelijke en particuliere klanten, maar deed dit niet en was daarmee bij elke iDeal betaling vanuit eenbank klant naar een illegale crypto-aanbieder in de positie die onder artikel 4.20bis, b Wetboek van Strafrecht van toepassing is:

b. hij die een voorwerp verwerft, voorhanden heeft, overdraagt of omzet of van een voorwerp gebruik maakt, terwijl hij weet dat het voorwerp – onmiddellijk of middellijk – afkomstig is uit enig misdrijf.

Het voorwerp is hier: de gelden van de klant.

Het misdrijf is: het door Binance verrichten van illegale diensten en in dat verband het aan de klant verzoeken van overboeking via iDeal

Het overdragen van de gelden heeft de vorm van de iDeal transactie zelf.

Het spreekt voor zich dat de bank niet alleen de zorgplicht onder artikel 4.24a van de Wet op het Financieel Toezicht (Wft) schond. Voor een deel van de retailklanten van de bank werden langs deze route's gelden afhandig gemaakt middels oplichting en fraude. Voor sommige zakelijke klanten die wél een rechtmatige registratie hadden gold dat ze in hun concurrentiepositie geschaad werden.

De bank gaf zich dus in de periode 2020-2022, zolang het toeliet en gedoogde dat iDeal werd gebruikt door illegale buitenlandse cryptobedrijven geen rekenschap van de Nederlandse Wwft (artikel 23.c.3), de Wet op de Economische Delicten (artikel 1 en 2), het wetboek van Strafrecht (tenminste artikel 4.20bis b) en daarmee ook artikel 4.24.a van de Wet op het Financieel Toezicht.

Als onderdeel van een publiciteits-offensief van NVB rond de verantwoordelijke rol van banken in het betalingsverkeer en bij witwasmonitoring, onderschreef de bestuurder van de bank bank, via de samenwerking in NVB-verband, in november 2023 de NVB interbancaire beleidslijn om 'risico-standaarden' voor sectoren (waaronder die ter beoordeling van crypto dienstverleners) op te stellen. De standaarden wekken de schijn dat banken op een verantwoorde manier proberen risico's te mitigeren in de samenleving. De realiteit is echter, zoals het bovenstaande feitencomplex laat zien, volstrekt anders.

De genoemde sector-standaard crypto van de NVB is onevenwichtig en incompleet nu ze het bovengenoemd juridisch kader rond het door banken zelf in potentie meewerken aan illegale dienstverlening in het geheel niet als zodanig benoemt. Daarbij doet de gebrekkige c.q. ontbrekende juridische status van de sector standaarden afbreuk aan de rechtspositie van klanten.

Bijlage 3: Feitencomplex 2: Overmatige datalevering bank aan FIU in strijd met AVG/Wwft

Onder artikel 16 van de Wet ter voorkoming witwassen moeten/kunnen er meldingen worden gedaan aan de Financial Intelligence Unit (FIU) indien een transactie ongebruikelijk is. Artikel 16 kent, nu er geen uitwerkende AmvB bestaat onder 16.2.g, een limitatieve opsomming van persoonsgegevens die dient te worden bijgevoegd bij een te melden ongebruikelijke transactie:

- a. de identiteit van de cliënt, de identiteit van de uiteindelijk belanghebbenden en, voor zover mogelijk, de identiteit van degene ten behoeve van wie de transactie wordt uitgevoerd;*
- b. de aard en het nummer van het identiteitsbewijs van de cliënt en, voorzover mogelijk, van de overige in onderdeel a bedoelde personen;*
- c. de aard, het tijdstip en de plaats van de transactie;*
- d. de omvang en de bestemming en herkomst van de gelden, effecten, edele metalen of andere waarden die bij de transactie betrokken zijn;*
- e. de omstandigheden op grond waarvan de transactie als ongebruikelijk wordt aangemerkt;*
- f. een omschrijving van de desbetreffende zaken van grote waarde bij een transactie boven de € 10.000;*
- g. aanvullende, bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen, gegevens.*

De bank verstuurt echter, zover ons bekend, niet op grond van een individuele afweging van de zaak, maar bij alle ongebruikelijke meldingen standaard meer persoonsinformatie (zoals IP-adres, telefoonnummer, gewoon adres) dan in dit artikel wordt genoemd. Sterker nog, het lijkt ook staande praktijk te zijn c.q. bankbeleid van de bank, dat de genoemde informatie (IP-adres, telefoonnummer, gewoon adres) ook bij collega-banken wordt opgevraagd en toegevoegd aan de data-uitwisseling.

In juridische zin is dan sprake van een dataverstrekking aan de Financial Intelligence Unit zonder voldoende juridische titel. Bedacht moet daarbij ook worden dat de Wwft in artikel 17 voorziet in de mogelijkheid voor de FIU om nadere informatie op te vragen indien daaraan behoefte is. Ook is van belang dat de bestuursvoorzitter van Bank zowel de bevoegdheid als de verantwoordelijkheid om in beleid te borgen dat binnen de wettelijke kaders wordt gehandeld en het klantbelang centraal gesteld. Door in te (blijven) stemmen met een internbeleid waarin de AVG niet wordt gerespecteerd overtreedt de bank de wet.

De genoemde problematiek rond dataminimalisatie van FIU-meldingen had kenbaar kunnen zijn, tenminste vanaf juni 2022, door presentaties van ondergetekende op het nationale witwas- en privacy congres zowel als door de open brief aan NVB voldoende bekend kan zijnde mogelijkheid. Het is echter niet duidelijk of hier enige

beleidswijziging bij de bank heeft plaatsgevonden en er is door de Bank niet gereageerd op de brief gericht aan de bestuursvoorzitters (bijlage 5).

Wij wijzen erop dat voor zover de bank behoefte heeft om standaard méér informatie te versturen, het haar vrij staat om via de NVB en het Ministerie van Financiën een oproep te doen om middels lagere regelgeving onder artikel 16.g te borgen dat standaard wél meer informatie kan worden geleverd. De bestuurder zou dit ook hebben kunnen agenderen in NVB verband, zodat aan genoemde wetsovertreding een einde wordt gemaakt, danwel de banken collectief overgaan tot dataminimalisatie bij de FIU meldingen.

Bijlage 4 Feitencomplex 3: Vraagstuk legitimiteit ongebruikelijke of verdachte transacties

De bank en haar voorzitter kan niet ontgaan zijn dat er rond de uitvoering van de meldplicht ongebruikelijke transacties grote maatschappelijke zorgen bestonden in termen van de-risking en onnodige witwasmonitoring door banken, alsook door de deelname van de bank aan het initiatief Transactie Monitoring Nederland.

In juni 2022 werd op het congres van het Nederlands Compliance Instituut een [presentatie](#) gegeven over een nieuw model witwasregelgeving dat meer in lijn met Europese regels zou zijn. Eén van de elementen hierin was de suggestie om zo snel mogelijk recht te doen aan de EU regelgeving door de afwijkende Nederlandse meldsystematiek ongebruikelijke transacties te vervangen door een meldplicht verdachte transacties van financiële instellingen.

In september 2023 publiceerde De Nederlandsche Bank (DNB) vervolgens het rapport: van herstel naar balans. <https://www.dnb.nl/media/2ambmvxt/van-herstel-naar-balans.pdf> waarin de suggestie overgenomen werd om over te gaan op een meldplicht verdachte transacties:

De effectiviteit van de keten van het melden en onderzoeken van ongebruikelijke transacties kan worden verhoogd. De wetgever zou er voor kunnen kiezen instellingen te vragen niet al te melden wanneer transacties 'ongebruikelijk' zijn, maar de focus bij het melden te leggen op 'verdachte' transacties, waarbij de instelling vermoedt dat de handelwijze van de klant verband houdt met witwassen of het financieren van terrorisme. Dit kan de kwaliteit van de meldingen verhogen en het aantal meldingen doen afnemen. De FIU kan zich dan concentreren op een goede doorlevering aan opsporingsinstanties. Daarmee zou Nederland ook minder afwijken van de internationale usance om verdachte transacties te melden.

Daarna was het de bedoeling dat het Ministerie van Financiën dat advies zou overnemen. Echter, vanuit de bancaire belanghebbenden bij de anti-witwasdiscussie, aandeelhouders TransactieMonitoring Nederland (waaronder de bank), de Nederlandse Vereniging van Banken en mogelijk ook de Financial Intelligence Unit werd beleidsmatig geïntervenieerd. De voorgenomen overgang naar meldplicht verdachte transacties vond daarmee niet zijn beslag.

Ondergetekende deed nogmaals het expliciete verzoek aan de banken, op het privacy congres 2023, om hun koers rond het witwassen te wijzigen. Nu het advies DNB verduidelijkt dat de ongebruikelijke meldingen niet need-to-have maar nice-to-have zijn en uit efficiency perspectief overgang naar verdachte meldsystematiek aan te raden is, ontvalt hiermee feitelijk – ook gezien de relevante nationale en internationale jurisprudentie - de rechtmatigheidsbasis aan de meldingen ongebruikelijke transacties onder de Algemene Verordening Gegevensbescherming.

Daarbij werd in een [presentatie](#) een expliciet beroep gedaan op de bankierseed om genoemde systematiek te heroverwegen.

Laatste case: ongebruikelijk of verdacht ?

U bent beleidsmedewerker, bestuurder, Minister, jurist, advocaat, compliance officer, KYC-analyst en houdt uw vak goed bij. Uw baas en/of opdrachtgever wil dat u straks weer allerlei transacties met extra informatie gaat onderzoeken en ongebruikelijk melden alsof er niets aan de hand is, dit niet disproportioneel is, de AVG en resolutie 'Privacy in a digital age' niet wordt geschonden en dit geen SyRI-2 is, maar Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

Wat doet U?

De bankierseed

CPD Financiers, sociale, Internationale Samenwerking | **PRIVACY FIRST** eigen keuzes in een vrije omgeving | Simon Lelieveldt | Nationale Privacy Conferentie 2023

Nadien behandelde het [tv-programma Radar](#) ook de maatschappelijke problematiek rond dit thema. Voorts was bekend geworden dat de Autoriteit Persoonsgegevens de toekomstige gegevensverwerking van Transactie Monitoring Nederland als onrechtmatig zou gaan verbieden wegens strijd met hoger Europese rechtsprincipes en jurisprudentie van het hof van Justitie. Beide ontwikkelingen kunnen de bestuurder en lid van het NVB-bestuur en als formele vertegenwoordiger van de bank in Transactie Monitoring Nederland niet ontgaan zijn.

Toen daarna in april 2023 duidelijk werd dat onder het tuchtrecht banken bestuurders van instellingen aangesproken en berispt kunnen worden voor hun beleid, ontvingen de individuele bankbestuurders via een bericht aan de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) een open brief, opgenomen in bijlage 5. Deze oproep om de koers rond witwasbeleid te wijzigen was ook op LinkedIn te lezen en werd uitgebreid geraadpleegd (en kan als bekend worden verondersteld nu NVB ontvangst bevestigde). De betrokken bankmedewerker antwoordde hierop niet.

Nadien bleek bij de behandeling van de wetsvoorstellen rond de nieuwe verkiezingen dat het wetsvoorstel plan van aanpak witwassen, waarin het doorgaan met transactie Monitoring Nederland en de systematiek van melding ongebruikelijke transacties opgenomen waren, als controversieel werd verklaard. Genoemd feit kan als bestuurlijk relevant worden gezien.

Toen in september 2023 DNB nogmaals in een krantenartikel in de NRC herhaalde dat een overgang naar een systeem van verdachte transacties nog steeds geadviseerd werd, stuurde de inmiddels opgerichte stichting Human Rights in Finance.EU een formeel verzoek ('menselijke maat in het betalingsverkeer') aan de NVB met opnieuw de vraag om rond witwassen een andere koers te varen. Op deze brief uit oktober (bijlage 6) werd niet gereageerd door de NVB.

Eind november was er opnieuw een item in een [nieuwe uitzending van Radar](#) over de problematiek van overmatige witwasmonitoring. Vanuit de Stichting maakten wij duidelijk dat we het ongepast vonden om nog steeds geen antwoord te hebben ontvangen op de inhoudelijke vragen en verzoek tot overleg dat we richting de NVB en de Nederlandse banken hadden gestuurd. Pas daarna nam de NVB opnieuw contact op om te melden dat een reactie zou worden gestuurd.

Intussen tekenden ruim [12.000 Nederlanders een petitie](#) van de stichting Human Rights in Finance waarin de Tweede Kamer wordt opgeroepen de witwasmonitoring in Nederland te verminderen en te komen tot een recht op betaalrekeningen voor iedereen. Vervolgens ontving onze stichting op 6 december antwoord op haar brief (bijlage 7).

Uit het antwoord op de brief bleek dat op de uitnodiging van de Stichting om een nader inhoudelijk gesprek aan te gaan niet wordt ingegaan. Het spreekt voor zich dat de stichting betreurt dat een inhoudelijk gesprek zo niet tot stand komt over dit relevante maatschappelijke thema. Deze teleurstelling hebben wij vastgelegd in onze reactie (bijlage 8) en is aanleiding om nu via de bankierseed de bankiers op hun maatschappelijke verantwoordelijkheid aan te spreken.

Aan: de bestuursleden en het bestuur van
de Nederlandse Vereniging van Banken
Gustav Mahlerplein 29-35,
1082 MS Amsterdam

Simon Lelieveldt
Amsterdam

17 april 2023

Geachte bestuur, geachte bestuursleden,

Graag breng ik u bijgaande open brief (bijlage 1) onder de aandacht. Ik schets hierin de noodzaak om rond anti-witwas beleid als banken een andere koers te gaan voeren en een veel betere en diepgaandere afweging van maatschappelijke belangen te plegen. U heeft dat immers beloofd toen u de bankierseed aflegde en zoals we sinds vorige week weten, zo'n eed heeft gevolgen en schept verplichtingen.

Het lobbyspel en positionering van NVB en individuele banken is voor menigeen helder. U legt transparant uit hoe u, ondanks andersluidende adviezen van DNB en een waaier aan signalen en rechtszaken, mee blijft gaan in een controlesystematiek ongebruikelijke meldingen die veel te ver gaat. Alle waarschuwingen van bijvoorbeeld wetenschappers over het 'theater van compliance' over onrechtmatigheid van de AMLD onder EU uitspraken van Hof van Justitie, van de European Data Protection Board? U legt ze vanuit een sunk-cost fallacy in uw beleids-denktunnel terzijde.

Ik stond in juni 2022 op het nationaal anti-witwas congres voor een zaal bancaire compliance medewerkers en alleen de niet-bancaire dagvoorzitter bleek bekend met de VN-Resolutie: 'Privacy in a Digital Age'. Dat is de staat van bancair Nederland. Stop dus gewoon met voorlichtingspraat over hoe zorgvuldig alle afwegingen zijn in de bancaire sector. Dat zijn ze niet en u laat het Nederlandse publiek vallen (terwijl u hun grondrechten schendt door teveel informatie in FIU berichten te stoppen en nationaliteit als criterium bij transactiemonitoring te gebruiken).

Ik moedig u met bijgaande open brief graag aan om de steven snel en radicaal te wenden en uw anti-witwasmanie te laten varen. Zie in dit verband ook mijn reactie op de NVB-consultatie in 2014 (bijlage 2). Een aan de samenleving dienstbare bankier hoeft geen slaaf van de regelgever te zijn. U hebt en houdt een eigen maatschappelijke verantwoordelijkheid, ook voor de grondrechten van uw klanten.

Veel succes met uw afweging!

Met vriendelijke groet
Simon Lelieveldt

**BIJLAGE 1: OPEN BRIEF AAN BANCAIRE BESTUURSLEDEN
EN BESTUUR NVB**

April 17, 2023
Amsterdam

Beste bancaire bestuursleden van de Nederlandse Vereniging van Banken,

Ik richt mij tot u, met name tot de bestuurders die consumenten bedienen. En ja, daar is ie weer. Lelieveldt, met zijn vragen over mensenrechten. Zeker. En ook degene die vindt dat je je als bankier aan je bankierseed moet houden en daarom de melding loonsverhoging Hamers deed bij de Tuchtrecter Banken. En over hoe u die eed invult, vandaag de dag, daarover gaat deze open brief.

U bent als bestuurslid, namens uw bank, het afgelopen jaar mede betrokken geweest bij de discussie over anti-witwas regelgeving en de vraag over het inrichten van collectieve transactiemonitoring Nederland. Mijn vraag aan u daarover is dezelfde als die ik voorlegde bij mijn melding over ongepaste loonsverhogingen: 'Heeft u, in lijn met de gedragscode banken en bankierseed, wel voldoende nagedacht over de rechtmatigheid hiervan en wat de maatschappelijke weging en impact is van wat u aan het doen bent door uzelf op te werpen als onbezoldigde overrijverige speurneus voor de overheid?'

Ik weet zeker van niet. Net zoals ik in 2018 zeker wist dat ING bewust het maatschappelijke sentiment negeerde destijds, omwille van 'bestuurlijke' overwegingen waarover tot op de dag van vandaag de hoofdrolspelers er het zwijgen toe doen. Er is alleen één ding anders.

Tot vorige week kon u nog denken dat u in alle beleidsvrijheid zelf aan de beleidsknoppen zat en de bankierseed alleen maar een mooie verpakking om bestaande regelgeving is. Dat u als bestuurder niet binnen bereik van de eed valt. De bankierseed is echter meer dan dat, [hij heeft een bite](#).

De uitspraak van de [Commissie van Beroep Tuchtrect Banken](#) betekent dat u als bestuurder écht zelf moet nadenken over de impact van uw handelen, uw individuele handelen, op het vertrouwen in de samenleving en over de vraag of u het klantbelang centraal stelt. En u kunt zich niet (langer) verschuilen achter collectieve kromspraak van de NVB-voorzitter (die zich, dat komt mooi uit, overigens niet aan die eed hoeft te houden).

Oproep: stop nog deze maand uw steun aan de anti-witwaswet.

Ik roep u op, indachtig uw bankierseed, met spoed de steven te wenden en als individuele instelling uw steun aan het anti-witwas wetsvoorstel en de NVB-lobby in te trekken en het transactiemonitoring Nederland initiatief te beëindigen.

De reden daarvoor is simpel. Als Nederland als enige een wet invoert die de rest van Europa niet nodig vindt, hoe gaat iemand dan kunnen uitleggen dat die wet en transactiemonitoring NL zodanig nodig is dat de privacy en onschuldpresumptie van alle onschuldige klanten met een sleepnet doorbroken moet worden? Dat wordt appeltje-eitje bij de rechter.

U heeft daarbij een prachtige kans, als bestuursleden. Er ligt nu sinds kort een belangwekkende [brief van de Europese Data Protectie Autoriteit](#), die ondubbelzinnig uitlegt dat het TransactieMonitoringsidee gewoon juridisch onhaalbaar en onhoudbaar is. Vanwege de mensenrechtenschendingen die het omvat en het risico dat iedereen zijn bankrekening kwijtraakt en op zwarte lijsten terecht komt vanwege een doorgeslagen fraude/antiwitwas jacht in ongewenste privaat-publieke samenwerkingen.

The setting up of public-private partnerships ("PPPs") aiming to allow private parties (i.e. the obliged entities) to monitor subjects (i.e. their customers), on the basis of operational information provided by law enforcement authorities, and possibly related to ongoing law enforcement investigations, would entail significant risks from a data protection perspective.

....

Furthermore, the EDPB notes that the provisions proposed by the Council would allow data sharing (or data pooling) between obliged entities (without the involvement of public authorities). The data resulting from the data sharing/pooling will be used by each obliged entity to implement their AML/CFT obligations, i.e., customer due diligence obligations and reporting of suspicious transactions, if any. This implies very large scale processing, resulting in mass surveillance by private entities, the proportionality of which is highly questionable.

Lastly, the EDPB points out to the warning expressed by the Financial Action Task Force (FATF) that such data sharing may exacerbate the practice of de-risking, which could ultimately increase the risk of undue exclusion from banking services. Therefore, in practice, the impact of the data sharing/pooling could have serious legal consequences for the person concerned, such as difficulties in opening or accessing a current account, in using means of payment, obtaining credit, etc.

The significant risks and impacts that the Council's mandate entails, as well as the lack of studies attesting to the effectiveness of these provisions, leads the EDPB to consider that the envisaged measures are not proportionate to the aims pursued.

Kortom: u kunt de steven wenden. U kunt zich veel geld besparen. U hoeft alleen maar uit de tunnel van opsporing te stappen. Uit oude denklijnen. Uit eerdere 'bestuurlijke' afspraken, zoals de afspraak die Wijers en van der Veer maakten rond beloning Hamers. Dat was uit de dinosauruschool van 'Gewoon even proberen, kijken of we ermee wegkomen.'

Maar dat soort bestuurlijke afspraken is uit de tijd en wereldvreemd. U vindt dan uw eigen cultuur, eigen visie en denktunnel belangrijker dan het wegen van maatschappelijke belangen en juridisch relevante feiten. U leest dan de theebladeren van het maatschappelijke debat niet (genoeg) en daarmee schendt u uw bankierseed en de gedragscode.

U stelt dan niet het klantbelang centraal, u maakt geen zorgvuldige afweging en u schaadt het vertrouwen in de banksector door als sector niet de privacy en onschuldpresumptie van haar klanten te bewaken maar op systematische basis verder te gaan dan Wwft en AVG toestaan. Zelfs als de toezichthouder ook vindt dat het minder mag.

Hoe liggen de maatschappelijke theebladeren rond de witwaswet?

Als u een beetje heeft opgelet en de stukken van de Raad van State heeft gelezen, het commentaar in de Tweede Kamer bekijkt en intern nagaat wat u uw klanten allemaal aandoet, dan is dat evident een brug te ver. Uw staf kan ook het [proefschrift van Carolin Kaiser](#) uit 2018 lezen, waarin staat de de antiwitwas richtlijn in de toenmalige vorm al een brug te ver was wegens schending van grondrechten als privacy en onschuldpresumptie.

U kunt het [advies van de Autoriteit Persoonsgegevens uit 2019](#) tot zich nemen, waarin staat dat de massasurveillance van de aan te passen Wwft te ver gaat. U kunt het [verdrag Privacy in a Digital Age](#) lezen, door Nederland expliciet onderschreven, en daarin de oproep aan overheden en bedrijven om niet de eigen burgers te gaan surveilleren. Of u gaat een avondje zitten om de 55 pagina's [inbreng van Tweede Kamer leden](#) over de nieuwe Nederlandse anti-witwasregels door te nemen. Dat is ook informatief.

Ook zijn goede stukken van hooggeleerde mensen, zoals bv prof Doorenbos onlangs in het [tijdschrift voor Financieel Recht](#) die laten zien dat het doorgaan met speuren naar ongebruikelijke transacties een denkfout is die veel tijd, geld energie kost en niets oplevert. U kunt in de geschiedenis van de witwasregelgeving duiken met het [proefschrift van dr. Wesseling](#) (The European fight against terrorism financing: Professional fields and new governing practices).

U kunt ook meer recente generaties promovendi lezen en komt dan uit bij Esmé Bosma en Pieter Lagerwaard die [u in het FD](#) de volgende vragen voorleggen:

Is het wenselijk dat 8000 bankmedewerkers het betalingsverkeer en bestedingsgedrag surveilleren, met een geringe of onduidelijke bijdrage aan de bestrijding van criminaliteit en terrorisme? Rechvaardigen de opsporingsopbrengsten de kosten en de ongewenste bijeffecten? Op welke manier kunnen banken het beste invulling geven aan hun nieuwe maatschappelijke rol en hoe groot is het restrisico dat je moet accepteren? Het is uiteindelijk een politiek vraagstuk welke verantwoordelijkheden op het gebied van criminaliteitsbestrijding we aan banken toekennen.

Dan zijn er de [artikelen van dhr. Riemslag Baas](#) over de (suboptimale) werking van meldsystemen en systeemkoppelingen waardoor getuigen van een fietsongeluk volautomatisch kunnen worden gerapporteerd als ongebruikelijke transacties, op grond waarvan een onterechte brandmerking kan ontstaan in de politieketen. Of lees hoe het beter kan, efficiënter én rechtmatiger, zoals ik het zelf uitlegde tijdens presentaties op het [anti-witwas congres 2022](#) en [bij ECP.NL](#).

U houdt als bankbestuurders bij uw eigen bank en als beleidsbepalers in het collectief van banken (bij de NVB) ten onrechte vast aan het poortwachter concept en kiest er als banken al jaren voor om bij die ongebruikelijke meldingen aan FIU, veel meer informatie te geven dan in de wet staat. U geeft bijvoorbeeld telefoonnummer, adres en e-mail adres door, terwijl dit niet in artikel 16 van de Wwft staat. Daarmee schendt u massaal, met zijn allen als rapporterende, de AVG: u levert informatie zonder bevoegde juridische wettelijke titel. Evenzo heeft u er een handje van om feitelijk nationaliteit als risicofactor uit bijlage 3 van de AMLD-richtlijn (en dan de EBA interpretatie associated with geography) te gebruiken waardoor mensen met (ook een) niet-Nederlandse nationaliteit veel vaker vragen krijgen van banken dan die anderen.

Maar wat doet u? Steen en been klagen dat het witwasbeleid zoveel geld kost, maar u bent te belabberd om een rechtszaak tegen DNB/Financiën aan te spannen (of voor te laten komen als strafzaak vanuit OM) om te ontdekken dat de Wwft overmatig geïnterpreteerd wordt door de huidige overheid.

Maar u heeft een beleidsmatige keuze als bestuurder. U kunt ook niet meedoen. U kunt de steven wenden. Het is niet in beton van verplichtende internationale regels gegoten. U heeft beleidsruimte. En sinds vorige week kunt u zich daarbij niet achter de noemer collectiviteit en beleid verschuilen. Want de Commissie van Beroep legt het netjes uit hoe het zit met uw rol als bestuurder:

De omstandigheid dat het beleid in collectief verband is vastgesteld en nader is ingevuld, maakt niet dat het handelen of nalaten van betrokkenen in dat kader niet meer tuchtrechtelijk getoetst kan worden.

Daarbij is het wel zo dat in het kader van het tuchtrect helder moet zijn welk (persoonlijk) handelen of nalaten aan een tuchtrectelijke toetsing wordt onderworpen. Maar goed, laten we dat dan concreet maken.

Ik roep u als individuele bank-bestuurders, ook uw bank vertegenwoordigend in de NVB en aldaar maatschappelijke invulling en vertrouwen in banken mede bepalend, op om de adviezen DNB en EDPB per direct te volgen en te stoppen met de huidige onrechtmatige en overmatige trein van transactiemonitoring

Wat er afgelopen september 2022 gebeurde in Nederland was bijzonder. De toezichthouder op banken, DNB, schreef dat het een goede optie is om in Nederland over te gaan naar verdachte transactiemeldingen, net als alle buitenlandse. Ze schrijven in het rapport [van herstel naar balans](#):

De effectiviteit van de keten van het melden en onderzoeken van ongebruikelijke transacties kan worden verhoogd. De wetgever zou er voor kunnen kiezen instellingen te vragen niet al te melden wanneer transacties 'ongebruikelijk' zijn, maar de focus bij het melden te leggen op 'verdachte' transacties, waarbij de instelling vermoedt dat de handelwijze van de klant verband houdt met witwassen of het financieren van terrorisme. Dit kan de kwaliteit van de meldingen verhogen en het aantal meldingen doen afnemen. De FIU kan zich dan concentreren op een goede doorlevering aan opsporingsinstanties. Daarmee zou Nederland ook minder afwijken van de internationale usance om verdachte transacties te melden.

Terwijl consumentenprogramma's en media aan de lopende band allerlei verhalen opduiken over hoe onmenselijk en ongepast banken hun klanten de deur uitgooien heeft u als bankbestuurder een keuze gehad. U kan en kunt een menselijke maat kiezen. U kan en kunt het ongekend onrecht dat u zelf als banken over uw klanten uitstort beëindigen. Door te stoppen met TransactieMonitoring Nederland en per direct te stoppen met ongebruikelijke meldingen.

Laat de boete's maar komen en dan vecht u als bank bij de rechter uit dat er alleen verdacht hoeft te worden gemeld. En u zou DNB aan uw zijde hebben, want die schrijft eigenlijk dat het niet proportioneel en efficiënt en zinvol is. Genoeg om de rechter te overtuigen lijkt me. Mocht u hulp daarbij nodig hebben, laat het vooral weten. Want de weg naar de rechter om overmatige regels te doen intrekken is [me voldoende vertrouwd](#).

Niets doen en de trein laten doorrijden is ook een bestuurlijke optie

Het moge duidelijk zijn. Van DNB hoeft een ongebruikelijke melding niet. De AP en EDPB vinden het transactiemonitoringsidee in een gepoolde setting onrechtmatig. Het publiek wordt al vijf jaar lang kapot gezeurd door uw compliance medewerkers die hun institutionele vooroordeel zoeken te bevestigen en u slingert al jaar en dag een overmaat aan informatie naar de FIU zonder de vraag te hebben gesteld of er een juridische titel is.

U kunt doorgaan op deze weg. Doorgaan met schuilen achter het lobby- en communicatieschild van de NVB. Maar ik beloof u dat er dan nog voor de zomer voor elk van de individuele bestuurders een melding gaat richting de tuchtrechter banken over uw gebleken onvermogen om in uw actieve handelen inhoud te geven aan uw maatschappelijke verantwoordelijkheid. Die bankierseed moet elke dag leven ingeblazen worden. Niet in het minst door de bestuurders.

En u kunt hetzelfde proberen als ING. Gewoon de melding 2 jaar saboteren en ongeldig verklaren. Dan gaat de tuchtrechter gewoon uw hoofd legal en secretaris van de RvB een tuchtrechtklacht sturen wegens weigering medewerking. En moet u alsnog over de brug met de notulen van de vergaderingen. En uitleggen (tenzij u niet als die drie aapjes niet kunt horen/zien/spreken) hoe u bestuurlijk in de wedstrijd zat.

Wat heeft U gedaan rond de afweging van maatschappelijke belangen? Hoe heeft U zelf doorgevraagd en tegenspraak georganiseerd rond dit belangrijke onderwerp? Heeft U in de bestuursvergaderingen van uw bank of bij NVB de tijd heeft gevraagd om de bredere maatschappelijke discussie als zodanig te agenderen? Tip: leest u vooral ook nog eens de recente Thorbecke lezing van Pieter Omtzigt na over de staatsrechtelijke verhoudingen.

U ziet als bestuurder toch ook dat het regime Rutte op zijn laatste onrechtmatige benen loopt. Omdat de door hem 'geleide' overheid keer op keer grondrechten negeert. Gaat u als banken in zo'n politieke omgeving meewerken aan de laatste controle/surveillance oprispingen van een in essentie grondrechtelijk failliet kabinet of trekt u, omwille van het klantbelang, eindelijk eens een keer een streep in het zand?

Wat vinden ze er thuis eigenlijk van?

Probeer als oefening ook thuis nog eens aan de kinderen en kleinkinderen uit te leggen waarom u als bestuurder, ondanks adviezen van DNB en EDPB en AP en Raad van State en maatschappelijke tegendruk, toch willens en wetens een massa surveillance regime in Nederland helpt te bouwen, tegen alle wetenschappelijke en juridische adviezen in.

Leg uw kinderen uit dat u inmiddels, dankzij nieuwe techniek in giraal en online betalingsverkeer (nieuw: iDeal: surveilleert nog beter wat u koopt), tot op de inhoud van het kassabonnetje meekoekeloert in de boodschappen mand van al uw klanten (en uw kinderen). En ze tegenhoudt als de bestemming u niet bevalt.

Verbied ook heel concreet uw kinderen of kleinkinderen, tijdens het boodschappen doen eens om iets te kopen van hun eigen zakgeld en kijk naar de reactie. Wees vervolgens vooral trots en leg uw boze kind/kleinkind uit dat u dit moet doen van de wetgever. Pak het geld af en geeft het pas terug als ze beloven er iets anders mee te doen.

Bedenk vervolgens dat de reactie van uw kind/kleinkind, de terechte verontwaardiging op uw interventie, beroepsmatig elke dag duizenden malen door uw eigen bankbedrijf wordt veroorzaakt. Dat heet dan dat een transactie in de wachtstand moet wegens 'onderzoek' naar ongebruikelijke transacties. Waarmee u in zo'n situatie zonder geldige titel het recht op eigendom en het zelfbeschikkingsrecht van uw klant afpakt.

Ik ken de drogredeneringen. Het is allemaal zogenaamd omdat het moest van de wet. De feitelijkheid is dat u als bestuurder bang bent voor boete's en geen fatsoenlijke rechtszaak aan durft te spannen terwijl u het juridische gelijk om niet aan die surveillance mee te doen al jaren aan de zijde heeft. U heeft, om in de termen van de kanjertraining van uw kinderen/kleinkinderen te spreken, de gele pet op. Dat is de pet voor kinderen die bang zijn.

U kunt ook de witte pet opzetten. Die van moed en rechtvaardigheid. Van evenwichtige belangenafwegingen. Van het erkennen van eerdere fouten en terugkomen op beleidsmatige vergissingen.

Ik raad u oprecht aan de steven te wenden. Uw klanten, kinderen en kleinkinderen zullen u erom loven. En u zou op inspirerende manier inhoud geven aan de bankierseed.

Sterkte met [de afweging!](#)

Simon Lelieveldt

Bijlage 2

Simon Lelieveldt
Amsterdam

Bestuur van de Nederlandse Vereniging van Banken
Postbus 7400
1007 JK Amsterdam

Betreft: reactie op consultatie NVB

7 mei 2014

Geachte leden van het bestuur,

Graag complimenteer ik u met het initiatief om de nieuwe koers van het Nederlands bankwezen ter consultatie voor te leggen aan de samenleving. Ik ben ervan overtuigd dat de consultatie een instrument is dat goed kan bijdragen aan de dialoog met de samenleving, zowel voor de individuele instellingen als de branche.

De inhoud van de voorgenomen koers van de banksector ziet er goed en gezond uit. In feite wordt adequaat gereageerd op alle thema's die in de diverse rapporten en het politieke momentum aanwezig zijn. Diversiteit, integriteit, dienstbaarheid, risicobeheersing, transparantie. Het zijn loffelijke keuzes, die opmerkelijk genoeg tóch een ongemakkelijke indruk achterlaten.

Tijdgeest en risicobesef

Toen in de commercieel gouden jaren van het begin van deze eeuw de rentepercentages van obligaties uit Zuid-Europese landen gelijk begonnen te lopen met die van Noord-Europese ontstond een dilemma. Aan de ene kant was er het inhoudelijk vraagstuk dat van een accurate beprijzing van tegenpartijrisico geen sprake meer leek te zijn. Aan de andere kant stond de markt en de tijdgeest waarin collectief dat risico werd ondergewaardeerd.

Wat – achteraf bezien - ontbrak was een mechanisme om op een gezonde manier zowel de tijdgeest te erkennen als de relevante inhoudelijke ontwikkeling op waarde te schatten. De sterke specialisatie van verantwoordelijkheden in het bankbedrijf, gekoppeld aan de heersende cultuur/tijdgeest in de markt en samenleving maakte dat risicowegingen minder gewicht kregen dan commerciële argumenten. De betere balans die hier nodig is, is inmiddels gecreëerd door de implementatie van de code banken en de vernieuwing daarvan.

De nieuwe tijdgeest: gepolitiseerd verleden¹

Wat echter nog niet is opgelost, is de vraag met welk mechaniek ook op dit moment banken en partijen in de samenleving met de tijdgeest omgaan. Er is namelijk in de afgelopen jaren een ander vertoog, een nieuwe dominante tijdgeest ontstaan waarin de 'schuldigen' aan de financiële crisis zijn bepaald en sprake is van een vrij eenvormige, gepolitiseerde blik op het financiële verleden, welke minder nuance toestaat.

---

¹ Zie: Paul 't Hart, Verbroken verbindingen. Over de politisering van het verleden en de dreiging van een inquisitiedemocratie, Amsterdam, 2001.

Waar het destijds de risicomangers waren die een rode vlag hesen is dat nu de Raad van State. De Raad was kritisch over de invoering van de algemene zorgplicht. Ook stelde ze dat de verplichte ambtseed voor medewerkers in de financiële sector te zien is als 'oneigenlijk instrument'.² Dit betoog bleek evenwel noch binnen de politiek, noch binnen de banksector gehoor te vinden. Sterker nog, u stelt naast de algemene eed ook tuchtrect voor.

Opvallend is verder dat de inhoudelijke consequenties uit de visie van de NVB geen doorwerking krijgen. Wie de opmerkingen over markt, regelgeving en toezicht op zich in laat werken ontkomt niet aan de conclusie dat in realiteit de kans aanzienlijk groter is dat de Nederlandse markt verschaalt dan dat hij meer divers wordt. Diversiteit wordt desondanks sterk uitgelicht in visie en statuut. Dat laat zich moeilijk rijmen.

Dienstbaar of serviel?

De afgelopen jaren is in de banksector veel werk verzet om de lessen uit de crisis een goed vervolg te geven. Daarvoor bestaat echter onvoldoende waardering in het huidige politieke klimaat. De politiek surft nog te graag op het cliché van de banken die het fout hebben gedaan. Kon eerst nog gesteld worden dat het aan banken was om de verbroken verbinding tussen banken en samenleving te herstellen, nu lijkt me dat feitelijk de politiek aan zet is.

Als banksector staat u voor de keuze. Gaat u mee met de tijdgeest van dit moment en bereidt u, tegen beter weten en adviezen van de Raad van State, netjes alle gerechten op de politieke menukaart? Het zou een goed verdedigbare, pragmatische en ook een ietwat serviele benadering zijn. U beweegt dan mee in een sterk gepolitiseerde opvatting over de financiële crisis. Of het politiek klimaat daardoor structureel verbetert is nog de vraag.

Een alternatief zou zijn om de tijdgeest nieuw leven in te blazen, vanuit de overtuiging dat een werkelijk dienstbare bankier zijn klanten, de samenleving én de politiek niet alleen passende diensten verleent, maar ook een spiegel durft voor te houden. U zou stevige kanttekeningen kunnen plaatsen bij het té eenzijdige, te gepolitiseerde verleden dat nu de politieke agenda voor de financiële sector bepaalt.

Het zou een keuze zijn voor een banksector die gezonde tegenspraak stimuleert, organiseert en koestert: binnen banken en met de samenleving. Vanuit de overtuiging dat die tegenspraak het mechaniek is om de ogen op de bal te houden en een te eenzijdige of gepolitiseerde tijdgeest te relativeren.

In dit laatste model past het zelfbewust doorgaan met het crisisbestending maken van de banken en het voortzetten van de dialoog met de samenleving. Het tuchtrect is dan echter een brug te ver. In plaats daarvan past beter een oproep aan de politiek om eens vrijelijk te reflecteren op haar detaillistische interventies en het effect van de eigen electorale bonuscultuur op het vestigingsklimaat voor financiële instellingen in Nederland.

Ik wens u een vruchtbare discussie toe,

Met vriendelijke groet,
Simon Lelieveldt

---

² Raad van State, [Advies W06.12.0382/III](#), 14 november 2012, Den Haag.

Begeleidende tekst/e-mail dd 21 oktober 2023 bij digitaal gestuurde brief Human Rights in Finance aan NVB, mw van der Laan (via LinkedIn hoofd Communicatie NVB).

Geachte mevrouw van der Laan,

Middels deze e-mail wil ik mij voorstellen als bestuurder van de stichting: Human Rights in Finance.EU. De stichting is in augustus opgericht, en kent een achtergrond en aanloop die we in bijgaande brief verder toelichten. De brief wordt vandaag ook fysiek verzonden en sluit aan op een eerdere brief die ik (toen nog op persoonlijke titel) in april van dit jaar stuurde. In temen van volgorde vind ik het daarbij van belang om onze positie op het beleidsdossier witwassen, voorafgaand aan de publiciteit, als eerste persoonlijk aan u toegelicht te hebben.

Concrete aanleiding was hierbij overigens het beeld over de bancaire positie dat uit het NRC-artikel van afgelopen week bleek. In hoofdlijn is ons advies om, in het licht van de huidige juridische en politieke omstandigheden, zowel de banken en Nederlandse samenleving veel geld, frictie, onnodige ruzie te besparen door een koerswijziging in te zetten rond overmatige massasurveillance, onrechtmatig disproportioneel handelen van banken en het samenwerken in TransactieMonitoring Nederland.

Wij denken dat een dergelijke proactieve koerswijziging zowel goedkoop als commercieel interessant is, naast dat het meer toekomstbestendig is onder Europese regelgeving omdat sprake zou zijn van respecteren van de grondrechten. We hopen ook oprecht dat ons argument overtuigt en uitnodigt tot een terugkeer van de menselijke maat in bancaire Nederland. Voor zover hiertoe nodig is dat de stichting hierbij een groep bancaire juristen meeneemt in ons betoog en verder inwijden in de EU-rechtelijke aspecten en vraagstukken ben ik hiertoe graag bereid.

Met vele jaren hands-on ervaring bij banken, DNB, NVB en als compliance manager in het veld (en één tuchtrectklacht Hamers en twee gewonnen rechtszaken tegen DNB op mijn conto) durf ik wel te stellen voldoende scherp zicht te hebben op de rechtmatigheidsgrenzen in het financieel en witwas toezicht. Ik dank u voor uw aandacht en zie uw reactie graag tegemoet,

Met vriendelijke groet
Simon Lelieveldt

Voorzitter Human Rights in Finance.EU
<https://hrif.eu> legal@hrif.eu

Aan: de bestuursleden en het bestuur van
de Nederlandse Vereniging van Banken
Gustav Mahlerplein 29-35,
1082 MS Amsterdam

Human Rights in Finance.EU
legal@hrif.eu

Amsterdam
21 oktober 2023

Geacht bestuur, geachte bestuursleden,

Graag breng ik u onder de aandacht dat sinds 24 augustus 2023 de Stichting Human Rights in Finance.EU is opgericht met als doel om toekomstige of bestaande en persisterende grondrechtenschendingen door private en publieke actoren aan te kaarten op alle manieren die ons ter beschikking bestaan.

In deze brief lichten wij onze voorgenomen plannen en inzet toe, in de hoop dat u hierin aanleiding en inspiratie vindt om een koerswijziging in te zetten. Dit geldt eens te meer omdat nu ook de gelegenheid bestaat om, vooruitlopend op de verkiezingen, te bepalen wat de inzet van de banken/NVB zou moeten zijn ten aanzien van nieuwe regeerakkoorden en het toekomstig anti-witwasbeleid in Nederland.

We hopen dat onze toelichting u ertoe brengt om een nieuwe koers in te zetten waarin de NVB haar leden aanmoedigt c.q. verplicht om zich indringender rekenschap te geven van de grondrechten van de mens, nu respect voor die mensenrechten één van de dragende componenten is van ESG- c.q. MVO beleid dat ook banken hoog in het vaandel hebben.

Doel en eerste actie: annulering Regulation 2023/1113

Bij de oprichting in augustus dit jaar hebben wij ons doel, enigszins uitgebreid, geformuleerd als volgt:

het, in het licht van de ontbrekende casu quo gebrekkige ex-ante grondrechtelijke toetsing van regelgeving en feitelijk handelen van overheid en private organisaties, pro-actief beschermen van fundamentele grondrechten van burgers en bedrijven, zoals geformuleerd in internationale en Europese verdragen, en in het bijzonder het voorkomen van toekomstige schade die optreedt door die vormen van handelen en regelgeving waarin publieke of private actoren - in het economisch transactieverkeer met een beroep op antiwitwas-doelen, vermijden van terrorismefinanciering, financiële sanctiecontrole of zaken rond staatsveiligheid en openbare orde - formeel of feitelijk overgaan of worden verplicht tot een disproportionele inbreuk op privéleven, monitoring van bewaring en controle van privé gegevens van individuele burgers/ondernemingen, schending van de onschuldpresumptie, inbreuk op het eigendomsrecht of inbreuk op andere grondrechten.

De stichting heeft geen fondsen (binnenkort hopelijk wel alvast een buitenlandse bankrekening) maar heeft wel de eerste juridische stap gezet in een richting die ook voor banken relevant is. Wij hebben met een verzoek om rechtshulp de eerste stap gezet om Regulation 2023/1113 te doen annuleren bij het Algemeen Gerechtshof in Luxemburg. U weet wel: dat is de regel die banken ertoe verplicht ten overvloede alle klantgegevens in de waardeketen toe te voegen aan alle betaalberichten.

Onze stichting heeft de principiële opvatting dat genoemde doorzendverplichting, alsook de plicht tot onderlinge monitoring van elkaars gedrag door marktpartijen, een overmatige en onrechtmatige regel is, gezien de grondrechtelijke afspraken in de Europese unie. Simpel uitgelegd; als elke politie-agent in Europa/de wereld met een druk op de knop bankgegevens kan krijgen, is die doorzendverplichting van 20 jaar geleden niet meer nodig. Niet voor banken en niet voor crypto-bedrijven.

Wij begrijpen dat u als banken misschien koudwatervrees heeft om pro-actief nu al te stoppen met het doorzenden van die informatie. Toch zou hier nu al een mogelijkheid liggen om uw bedrijfsvoering meer in lijn met de Europese grondrechten te brengen. Wij bieden dan ook graag aan om, mocht het voor één van uw leden tot een aanstaande boete/overtredingsdiscussie met witwastoezichthouders leiden, beschikbaar te zijn om ons als procespartij te voegen in genoemde zaak zodat wij in het belang van de banken kunnen bepleiten waarom de genoemde verplichting onrechtmatig is onder internationale verdragen en EU-regels. Ons materiaal ligt klaar.

Tweede actie: controversieel verklaring plan van aanpak witwassen

Als tweede stap in ons bestaan hebben wij deze nazomer verschillende kamerleden opgeroepen het plan van aanpak witwassen controversieel te verklaren. Het is in feite een hernieuwd beleids-signaal dat laat zien dat bij een breed spectrum van betrokkenen in de Nederlandse samenleving de zorg bestaat dat we in Nederland veel te ver gaan. Een relevant geopolitiek argument is hierbij dat u met TransactieMonitoring Nederland een machine aan het bouwen bent waarvan u niet weet in welke overheidshanden deze straks gaat komen (c.q. misbruikt kan worden).

Inmiddels is het wetsvoorstel inderdaad controversieel. Er is nu tijd om na te denken hoe met witwasbeleid na de verkiezingen mee om te gaan. Graag suggereren wij een koerswijziging die eruit bestaat om (zie de open brief dd 17 april 2023):

- per direkt over te gaan op melding van uitsluitend subjectieve verdachte transacties,
- de samenwerking rond transactiemonitoring Nederland per direkt stil te zetten en te beëindigen,
- te erkennen dat de rechter feitelijk een juridische realiteit neerlegt waarin het recht op een zakelijke betaalrekening een niet te betwisten gegeven is,
- te erkennen dat onheuse clausules uit de Algemene Bankvoorwaarden welke in strijd met grondrechten en BW zijn, geschrapt kunnen worden.

Derde actie: infringement procedure Europese Commissie wegens onrechtmatige Wwft-eisen rond registratie crypto-bedrijven en ongebruikelijke transacties

Op 12 oktober 2023 heeft de Stichting een inbreukprocedure gestart bij de Europese Commissie wegens de onrechtmatige invulling die in Nederland is gegeven bij de invoering van een registratieplicht voor cryptobedrijven. Al vijf jaar lang heeft die sector daar bij belanghebbenden, Ministeries, DNB en banken op gewezen, maar men vond weinig gehoor. Het vergde vele jaren, een tweetal procedures (één bij voorzieningenrechter, één met uitspraak in eerste aanleg) en een stapel materiaal dat vrijkwam onder de Wet Openbaarheid Bestuur.

Inmiddels constateert de rechter (ECLI:NL:RBROT:2023:9157) in heldere termen dat we in Nederland veel verder gingen dan onder EU recht mogelijk was. De EU-regels en het advies van de Raad van State konden niet zomaar genegeerd worden:

Zoals ook de Afdeling advisering van de Raad van State in haar advies van 3 juni 2019 (nr. W06.19.0080/III en TK, 2018-2019, 35245, nr. 4) over de Implementatiewet wijziging vierde anti witwasrichtlijn heeft opgemerkt, maakt de richtlijn het niet mogelijk om de daarin voorgeschreven registratieplicht vorm te geven als een (verdergaande) vergunningplicht, waarbij er vooraf een toets plaatsvindt of een instelling kan voldoen aan haar Wwft verplichtingen. Met de thans wettelijk voorgeschreven wijze van beoordeling van registratieverzoeken heeft de registratieplicht echter wel die vorm gekregen.

Het effect is dat delen van de Nederlandse anti-witwaswet nu buiten werking gesteld zijn of zoals de rechter het zegt: onverbindend zijn wegens strijd met de reikwijdte van de in artikel 47 van de AMLD5 neergelegde registratieplicht. Aan verdere beoordeling en toetsing op grondrechten als het recht op vrij ondernemerschap kwam de rechter toen zelfs niet meer toe.

Het voorbeeld toont dat marktpartijen zich niet hoeven neer te leggen bij een overmatige belemmering in de ondernemersvrijheid. Zeker niet als overmatige voorschriften ook een inbreuk op de onschuldpresumptie en de persoonlijke levenssfeer van hun klanten met zich brengen. Om te borgen dat genoemde uitspraak ook een werkelijk vervolg krijgt in Nederland hebben wij als stichting deze uitspraak benut om bij de Europese Commissie een inbreukprocedure te starten.

Voor u als banken is van belang dat het tweede onderdeel van die inbreukprocedure is dat we in Nederland met invulling van meldplicht ongebruikelijke transacties veel verder gaan dan in de EU bedoeld/toegestaan. Wij zijn ervan overtuigd dat dit tweede punt, ook gezien aanstaande EU regelgeving, door de Commissie met urgentie wordt opgepakt, want Nederland is in Europees verband wel de vreemde en overmatige/onrechtmatige eend in de bijt. Dus dat houdt niet lang meer stand.

Banken en NVB kunnen natuurlijk doorgaan met overmatige en onrechtmatige ongebruikelijke meldingen doen en transactiemonitoring samen in te richten, maar zou het niet slimmer en rendabeler zijn om u in de vrijheid van ondernemen niet zo te laten beperken, nu die gedateerde opvattingen door EU-regels worden ingehaald?

Vervolgstappen: onze visie op de standaarden voor sectoren

De stichting heeft op 17 oktober 2023 met zorg kennisgenomen van het artikel in NRC van Eva Smal. Hieruit zou afgeleid kunnen worden dat de Nederlandse Vereniging van Banken en de daarin vertegenwoordigde individuele banken beperkt acht hebben geslagen op maatschappelijk sentiment en juridische feiten rond het overmatig witwas toezicht. Belangrijker is echter dat uit het artikel zou blijken dat de NVB de door DNB voorgestelde koerswijziging: niet langer ongebruikelijke, maar verdachte transacties melden, niet heeft ingezet en mogelijk ook niet wil inzetten.

Dat zou betekenen dat de sectorstandaarden van de NVB die in het kader van witwasregels worden ontwikkeld, mede dienen tot het blijvend opsporen van ongebruikelijke transacties in een setting waar de Nederlandse Bank toch écht van mening is dat een overstap naar verdachte transacties efficiënter is. Juist dit statement van DNB, bewijst en schraagt het nice-to-have karakter van de ongebruikelijke meld-systematiek.

Waar primair de meldsystematiek al strijdig is met EU-recht, komt nu juridisch langs tweede lijn de rechtmatigheid van die systematiek (nu onder de AVG dataminimalisatieplicht) te vervallen. Het is lastig te begrijpen waarom de Nederlandse banken de enorme efficiencywinst - die in in de miljarden loopt en waar langjarig over geklaagd is – nu zouden laten liggen.

De Financial Action Task Force (FATF) doet er juridisch niet toe

Voor zover uw stellingname zou zijn dat alles voortvloeit uit afspraken in FATF verband adviseren wij u kennis te nemen van de uitspraken (C-402/05 P en C-415/05 P) van het Hof van Justitie uit 2008. Deze verduidelijken zonneklaar dat zelfs als er een VN-resolutie is die zegt dat bankrekeningen bevroren moeten worden, dit nog niet betekent dat de EU dit blind moet kopiëren in haar regels. De EU moet een eigen keuze maken en grondrechtentoetsing doen en de normen van het Hof van Justitie zijn in dit verband bekend en streng. Het Hof kan en zal daarop toetsen.

Met de herhaalde verwijzing naar de Financial Action Task Force, verstopt u zich dus als banken en NVB achter een irrelevante en niet a priori legitieme stropop. Bedenk ook: als u als bank de FATF zou willen onboarden is dat ten ene male onmogelijk. Die club heeft na 30 jaar nog steeds geen juridische vorm en geen legal identifier.

De reden is, zoals wij die lezen, dat als het écht een internationale organisatie zou moeten zijn, ze ook direkt gebonden zouden zijn aan eerbiedigen van de internationale rechten van de mens. En dat verhoudt zich weer lastig met het internationaal voorschrijven van massasurveillance waarbij risicolanden/nationaliteiten worden benut om private partijen aan te moedigen tot discriminatie op oneigenlijke gronden en het verlies van de onschuldpresumptie.

Worden de sectorstandaarden geschoeid op juridisch onrechtmatige bodem?

De NVB is de hoeder van de NVB collectieve voorwaarden. Deze kennen echter diverse elementen die in de ogen van onze stichting ongepast zijn en strijdig met redelijkheid, maar ook met grondrechten. Het aan de klant toekennen van een zorgplicht als die van banken is juridisch gezien nonsens. Een klant is geen Wft-instelling, dat zult u zelf toch ook erkennen. Maar toch zien we dit argument gehanteerd worden in allerlei rechtszaken en geschillen.

Evenzo zijn er andere clausules die in hun samenhang gebruikt wordt om klanten onder druk van verlies van bankrekening te bewegen tot afgifte van bewijsmateriaal. Op grond van dat materiaal wordt pas daarna een ongebruikelijkheid of verdachtheid geconstrueerd. Dat is echt de verkeerde volgorde. Het is aan de bank om eerst over de brug te komen met een concrete verdenking en niet andersom. De vergelijking met massaal preventief fouilleren achten wij inderdaad correct.

Het spreekt voor zich dat de sectorstandaarden van de Wwft die de NVB momenteel ontwikkelt, ook aangehaald en gebruikt zullen worden om klanten te offboarden of transacties te weigeren. Binnen eerdergenoemde juridische context kan in onze ogen niet met recht gesteld worden dat dit een best practices document is. In de kern vormen ze een potentiële kartelsamenwerkings afspraak tussen banken welke onrechtmatige offboarding tot gevolg zal hebben alsook weigering van transacties en klanten. Een en ander geschiedt dan vanuit een onderliggend afgestemd perspectief (opsporen ongebruikelijke transacties) dat verder gaat dan de EU regelgeving voorschrijft en in zichzelf gebaseerd is op een ongrondrechtelijke basis/werkwijze.

Wat weerhoudt de NVB van handelen?

Wij constateren dat de NVB de Algemene Bankvoorwaarden onaangepast heeft gelaten en aan haar leden geen bindende aanbeveling heeft doen uitgaan aan haar leden dat artikel 16 meldingen onder de Wwft strikt beperkt moeten blijven tot de datavelden uit dat artikel. Evenmin is sprake van een AMLD-richtlijnconforme houding waarin leden met een dwingende aanbeveling opgelegd wordt om zich aan de EU-term verdachte transacties te houden.

Wij wijzen erop dat het echter wél in de macht van de NVB ligt om haar leden op dwingende wijze tot nader wetsconform gedrag te brengen. Destijds is bij de formulering van de acceptatieplicht van SEPA-betaling in de SEPA regulation, intern bij de NVB een juridische figuur gekozen van een besluit van een algemene ledenvergadering. Dit besluit verplichtte het aan de leden om elke SEPA-betaling uit te voeren en te accepteren, waar deze ook vandaan kwam. Tegelijk verbiedt de SEPA-regulation om op buitenwettelijke gronden (dus eigen beleid en eigen business rules) de uitvoering van betalingen te weigeren.

Zover de stichting kan beoordelen ligt het dus wel in de macht van de gezamenlijke banken en de NVB om wetsconform te handelen en dat via verenigingsrecht bij leden af te dwingen. Waar zit dan de bottle-neck die een dergelijke verplichting aan leden tot handelen conform grondrechten tegen zou houden? Als het vele honderden miljoenen zou kunnen besparen? En het borgt dat uw leden binnen de wet blijven?

Human Rights in Finance.EU: liefst inspireren, maar juridische kaart als het nodig is
Een eigen NVB-koerswijziging in Nederlands witwasbeleid op grond van argumenten blijft ons ideaal. De brief die de NVB in april 2023 van ondergetekende ontving had ook die inzet. Tot een werkelijke dialoog komt het echter niet, waarmee ook direkt de oprichting van onze stichting noodzakelijk was. Indien nodig zullen wij dus nader juridificeren langs de lijnen van toetsing aan EU-recht en mensenrechten.

Er is gelukkig momenteel sprake van enige zelfreflectie en koerswijziging bij De Nederlandsche Bank, maar desalniettemin blijft de figuur van ronde tafels en consultatie rond de totstandkoming van de NVB-sectorstandaarden geschieden vanuit een machts-onevenwicht en foutieve juridische premisses. Hierdoor wordt de werkelijke 'instemming/afstemming' met sectoren bij die standaarden juridisch inhoudsloos. Wij willen dat, ter vermindering van toekomstige schade voor burgers en bedrijven, nadrukkelijk zo optekenen en vastleggen.

De stichting zal niet schromen zich in deze discussie ook juridisch te mengen c.q. te voegen. Wij zullen onze visie op de sectorstandaarden kenbaar maken aan het publiek en het leek ons goed dat vooraf, met deze brief, aan te kondigen. Niet uit te sluiten is immers dat, als er geen koerswijziging komt, de meningen nog wel even uiteen zullen lopen. Tegelijk willen we u de mogelijkheid van koerswijziging niet ontzeggen en onthouden. Om terug te gaan naar menselijk bankieren in Nederland.

Sunk cost fallacy rond inzet witwasbeleid en 'bestuurlijke afspraken'

We begrijpen prima dat ons advies zwaar op de maag kan liggen. De banken en NVB hebben al zoveel jaren en miljarden geïnvesteerd in de oude overmatige toezicht-benadering. Ook is er met man en macht en met gekwalificeerde professionals aan de sectorstandaarden gewerkt. U maakt tot op dit moment eigenlijk de verzonken kosten nog hoger en bestuurlijk gezien is dan het terugkomen op een eerder besluit nog kostbaarder en onrealistisch.

Er is ook een duidelijke parallel met de Hamers-zaak. In die zaak was er een bestuurlijke onderlinge afspraak die zwaarder woog dan de noodzaak om recht te doen aan relevante maatschappelijke ontwikkelingen en juridische feiten. En ook nu zou er zomaar een dergelijke afspraak kunnen liggen. Was er een uitruil tussen ruimte in beloningsbeleid en meewerken aan pro-actief transactiemonitoren om bij de FATF-evaluatie in een goed daglicht te komen als Nederland? Of is die afspraak aan één van de vele andere bestuurlijke overlegtafels gemaakt.

Hoe de situatie ook moge zijn, een sunk cost fallacy, bestuurlijke afspraken of gewoon gebrek aan moed, we willen toch een poging wagen om de banken en de NVB te overtuigen. Omdat juist ook uit commercieel en marketing oogpunt hier een grote bal voor de goal ligt. Daartoe nemen we u mee in een stukje geschiedenis.

Overgang nieuw witwasmodel als beste marketing campagne voor banken ooit?

Alweer 20 jaar geleden hadden we in Nederland een Chipknip. Een betaalinstrument waarop geld stond. De deelnemende banken wilden ongebruikte gelden (zogenaamd anoniem maar toch herleidbaar op de persoon) aanvankelijk gewoon in de zak stelen, met een beroep op voorwaarden. De juridische realiteit en publiciteit via Radar deed de wal het schip keren.

Tegen heug en meug werd uitvoering gegeven aan de terugbetaling en wat bleek? Terwijl de bedragen zeer gering waren, zeg maar tussen 10 eurocent en tientallen euros, liepen de (sociale) media over van de complimenten aan banken. Het was verreweg de beste en mooiste marketing campagne ooit uitgevoerd.

Geef de bankierseed vleugels !

Wij benadrukken tenslotte nogmaals de relevantie van de bankierseed, ook in dit dossier. U heeft allemaal (de NVB-vertegenwoordigers uitgezonderd) een bankierseed gezworen. U wilde het vertrouwen terugwinnen van de samenleving. En u heeft nu die enorm grote kans. Commercieel, juridisch en in termen van vertrouwen. U kunt de bankierseed inhoud en vleugels geven.

Wij spreken u daarom nogmaals aan op uw verantwoordelijkheid onder de wet, de mensenrechten en de bankierseed. We hopen dat u het nieuwe politieke, EU-rechtelijke en beleidsmatige momentum benut om de overmatige law-and-order druk in de Nederlandse samenleving te verminderen. De praktijk laat zien dat het kan.

U kunt terug naar de menselijke maat zoals die mede geborgd wordt door de mensenrechten. De stichting Human Rights in Finance.EU hoopt dat u onze mensenrechtensvisie herkent en nodigt u van harte uit ons advies hierin te volgen.

Met de meeste hoogachting,

Simon Lelieveldt

Voorzitter Human Rights in Finance.EU
Digitale versie

Onderwerp   Uitvoering poortwachtersrol
Afzender   Medy van der Laan, NVB
Ontvanger   Human Rights in Finance.EU, Simon Lelieveldt
Datum   06-12-2023 15:55

Geachte heer Lelieveldt,

Graag reageer ik op uw brief van 21 oktober jl. aan mij en ons bestuur. In deze brief ga ik graag in op de zaken die in het publieke en politieke debat op dit moment het meest relevant zijn.

Wij begrijpen en respecteren uw zorgen over de privacy van burgers en bedrijven bij de uitvoering van de Wwft en de plannen voor TMNL. U kunt ervan verzekerd zijn dat ook voor ons privacy optimaal gewaarborgd moet zijn, in balans met de wettelijke en morele plicht om witwassen en terrorismefinanciering via bankrekeningen te voorkomen. Ik heb zelf publiekelijk aangekaart dat de wettelijke verplichtingen en het toezicht hierop banken in de positie brengt dat zij klantonderzoek moeten doen waar bonafide klanten veel hinder van kunnen ondervinden. Na het rapport 'Van herstel naar balans' van toezichthouder De Nederlandsche Bank ervaren we een koerswijziging in het Wwft-toezicht. Naar aanleiding daarvan heeft een serie rondetafelgesprekken plaatsgevonden tussen banken en DNB over een meer risicogebaseerd klantonderzoek om witwassen te voorkomen.

Bonafide klanten zullen daardoor minder vaak onnodige vragen van hun bank krijgen en het openen van een bankrekening wordt eenvoudiger. De NVB heeft inmiddels een aantal 'standaarden' gepubliceerd die heldere uitgangspunten bieden voor banken om hun rol als poortwachter proportioneel en gericht op echte risico's uit te voeren. Daar gaan wij de komende tijd mee door. Langs deze weg proberen wij de privacy-impact van onze poortwachtersrol zoveel mogelijk te beperken. De verdere ontwikkeling van TMNL – waar omwille van de privacy alleen wordt werkt met geminimaliseerde en gepseudonimiseerde gegevens van zakelijke klanten - ligt bij de Tweede Kamer en wacht op het nieuwe kabinet. Het wetsvoorstel gaat over een mogelijke uitbreiding met geminimaliseerde en gepseudonimiseerde transacties van particulieren, naast de transacties van zakelijke klanten uit het midden- en kleinbedrijf. Bij de behandeling in de Tweede Kamer zullen de zorgen over de privacy zeker ten volle worden meegewogen.

Voor wat betreft uw pleidooi om banken verdachte in plaats van ongebruikelijke transacties te laten melden bij de Financial Intelligence Unit (FIU) gelden voor ons de volgende overwegingen, in lijn met de opvatting van het ministerie van Financiën.

- FIU-Nederland kan beter dan poortwachters beoordelen of een ongebruikelijke transactie daadwerkelijk verdacht is. Zo beschikt de FIU-Nederland over meer informatie, zoals informatie uit andere meldingen en strafrechtelijke informatie, om meldingen van ongebruikelijke transacties te analyseren, (nieuwe) patronen te zien en om vast te stellen of er mogelijk sprake is van verdachte transacties.
- Het melden van verdachte transacties zou extra lasten met zich meebrengen voor klanten en poortwachters. Poortwachters zouden namelijk veel diepgravender onderzoek moeten gaan doen als ze verdachte in plaats van ongebruikelijke transacties moeten melden.
- Het meldsysteem in Nederland is bewust zo laagdrempelig mogelijk ingericht, om alle poortwachters (niet alleen banken) zoveel mogelijk te ontlasten in het monitoren van transacties en het verrichten van onderzoek.

Voor enkele andere zaken die u in uw brief aan de orde stelt, zoals Regulation 2023/1113 en het recht op een zakelijke betaalrekening geldt dat banken de geldende wetgeving toepassen en jurisprudentie nauwlettend in de gaten houden.

Ik hoop u hiermee inzicht te hebben gegeven in onze overwegingen.

Met vriendelijke groet,

Medy van der Laan
Voorzitter

Afzender Human Rights in Finance.EU,
Ontvanger Medy van der Laan, Nederlandse Vereniging van Banken
Datum Woensdag 6 december, 2023 18:19

Geachte mevrouw van der Laan,

Hartelijk dank voor uw reactie.

Wij constateren dat de NVB ons aanbod om in gesprek te gaan over juridische en moreel-ethische vraagstukken afslaat. Daarmee benutten noch de NVB, noch de bestuursleden van individuele banken de nadrukkelijke ruimte die we zoeken om een dialoog aan te gaan die ons maatschappelijk relevant lijkt. Dat is jammer, maar ook weer niet onverwacht.

De reactie van de NVB en de namens hen aangesloten banken is partieel, inhoudelijk weinig overtuigend en daarnaast deels juridisch onjuist. Als u bij uw leden navraagt welke informatie zij bij de meldingen aan de FIU doen, zult u ontdekken dat er meer dan artikel 16 wordt aangeleverd. U stelt de privacy te waarborgen maar doet dat niet. De leden van de NVB hebben het in hun macht om zichzelf middels een ALV-besluit hard te binden aan het strikter naleven van artikel 16 Wwft maar laten dat na. De teksten over privacy in uw schrijven overtuigen wat dat betreft geenszins.

Dat betekent in onze ogen dat dit (en overige) nalaten van de leden van de NVB mede tot gevolg heeft dat de AVG, bewust en opzettelijk, op permanente basis geschonden wordt door individuele leden en er voorts - door niet over te gaan op een door DNB aangeraden alternatieve en meer efficiënte systematiek - onnodig meer werk wordt verricht onder het mom van anti-witwasregels, dan onder die regels werkelijk noodzakelijk.

De collectieve beleidskeuze van de NVB en de bij haar aangesloten banken alsmede de onwrikbaarheid ervan is in dit verband helder. Noch een visie van de AP, noch een brief in April, noch die in oktober, noch een uitzending bij Radar of een getekende petitie van meer dan 12.000 bankklanten doet de visie van de leden van de NVB c.q. de NVB veranderen.

Wij danken u voor uw toelichting op die positie en de onbespreekbaarheid van enige wijziging daarin. Het laat wat ons betreft helder zien dat de leden van de NVB en de NVB niet de inhoud en dialoog over legitimiteit, efficiency en mensenrechten voorstaan maar feitelijk doorgaan hun machtspositie verder uit te nutten. Hoe banken dat rijmen met de bankierseed en maatschappelijk verantwoord ondernemen is voor ons lastig te begripen.

Het is daarbij opvallend dat U wel verwijst naar een gelijklopende mening als Ministerie van Financiën maar onbesproken laat dat DNB, rond meldsystematiek een volstrekt andere mening is toegedaan (en Financiën dat advies willen en wetens in de wind heeft geslagen, zoals zij richting onze stichting gemeld hebben vorige week).

Samenvattend: het is allerwegen jammer dat een gesprek niet op gang kan komen op deze manier. Maar zoals aangegeven zal de stichting niet schromen de zaken te juridificeren richting de leden van de NVB om voor een gebalanceerde en rechtmatige omgang met mensenrechten en klantbelangen op te komen.

Wij danken u nogmaals voor uw reactie en hopen ook aan onze kant dat de NVB en haar leden hiermee voldoende inzicht hebben in onze overwegingen.

met vriendelijke groet,

Simon Lelieveldt

Voorzitter